

деятельности. Аналізується діяльність громадських рад, створених при обласних адміністраціях і органах державної влади як форма налагодження системного діалогу органів влади з громадськістю, підвищення якості підготовки рішень по важливим питанням державної і громадської життя з урахуванням громадської думки, створення умов для участі громадян в розробці проектів таких рішень. Потенціал результативності використання інститутів громадянського суспільства в правозащитній площині не використано в повній мірі, враховуючи часто формальний підхід до таких інституціональних форм співпраці як з боку органів державної влади, так і з боку громадського сектору. Необхідно і далі рухатися в напрямку подолання паралельності в діалозі між інститутами громадянського суспільства і держави як єдиного можливого виходу подолання громадсько-політичного кризи в Україні. Представлено основні шляхи оптимізації взаємодії інститутів громадянського суспільства і держави.

Ключевые слова: громадянське суспільство, держава, громадська рада, діалог, правові форми взаємодії.

Parhomenko N. Forms of Dialogue between Institutes of Civil Society and State (Some Aspects). In the article the principles of the development of civil society in Ukraine and the character of its interaction with public authorities have been defined. Some (legal) forms of the dialogue between the government and civil society, in particular the participation of civil society in rule-making activity and law enforcement, have been characterized. The author analyses the activity of public councils, which are established as a subdivision of regional authorities and public authorities, as a form of systematic dialogue adjustment between executive bodies and community, the increase of quality of decision making in important issues of state and public life taking into consideration public opinion, the creation of conditions for citizens' participation in the development of drafts of such decisions. The potential of productivity of the use of institutes of civil society in human rights protection aspect has not been used due to frequently formal approach to these institutional forms of interaction from public authorities as well as from civil sector. The author stresses the necessity to overcome indifference in the dialogue between institutes of civil society and the state, as it is the only possible mean to overcome political crisis in Ukraine. Major ways of optimization of interaction between the institutes of civil society and the state have been offered.

Key words: civil society, state, public council, dialogue, legal forms of interaction.

УДК 378.096:[348:27-74](477.83-25)

В. Кахнич

Утворення та діяльність кафедри канонічного права на юридичному факультеті Львівського університету у 1784-1864 рр.

Стаття присвячена утворенню та діяльності кафедри канонічного права на юридичному факультеті Львівського університету з 1784 року. Досліджено процес діяльності кафедри на різних етапах становлення юридичного факультету Львівського університету, його професорсько-викладацький склад. Проаналізовано значення багатьох завідувачів кафедри канонічного права та їх внесок у розвиток та діяльність кафедри.

Ключові слова: Львівський університет, юридичний факультет, кафедра канонічного права, професорсько-викладацький склад.

Постановка наукової проблеми та її значення. Процес реформування освіти та науки, який відбувається сьогодні на Україні є надзвичайно важливим для нас та майбутнього покоління. І використання історичного досвіду, на прикладі юридичного факультету Львівського університету, а саме утворення та діяльність кафедри канонічного права привнесе неоціненний досвід у реформуванні освіти та науки. Оскільки, реформування освіти та науки допоможе нам зрозуміти і краще усвідомити цінність витоків на наукових концепціях які формувались та формуються під впливом різних історичних періодів. Таке усвідомлення та бачення процесу реформ та його наукові концепції здатні розширити науковий світогляд українського правника і забезпечити покращення практичних

результатів законодавчої та правозастосовної діяльності у покращенні ролі і значення юридичної освіти та науки.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питанням дослідження та становлення юридичної освіти та науки на юридичному факультеті Львівського університету, а саме кафедри канонічного права, у його структури займалось незначна кількість науковців в Україні. З-поміж сучасних українських дослідників, які цікавляться історією юридичного факультету Львівського університету, варто назвати його викладачів Бориса Тищика (автора ґрунтовних статей про Освальда Бальцера та Пшемислава Домбковського), а також Ігоря Бойка, Тараса Андрусяка та Андрія Ковалю. Ґрунтовною є стаття Ольги Василівни Липитчук «Юлій Макаревич – видатний представник львівської школи кримінального права».

Викладачі історичного факультету які частково досліджували цю тематику – це Володимир Качмар, а також сучасні польські дослідники Адам Редзік та Магдалена Пітер. Однак, попри значну кількість наукових праць про юридичну освіту та науку у Львівському університеті, узагальненої комплексної монографії з цієї теми ані в українській, ані в зарубіжній історіографії досі немає. Зрештою, і не всі періоди історії юридичного факультету Львівського університету висвітлено однаковою мірою.

Мета й завдання статті. Метою цієї статті є висвітлення становлення та діяльність кафедри канонічного права на юридичному факультеті Львівського університету крізь призму наукового аналізу основних напрямків діяльності кафедри з моменту її утворення з 1784 року.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Австрійський імператор Йосиф II спеціальним дипломом у жовтні 1784 року відновив Львівський університет. Урочисте відкриття цього вищого навчального закладу, відомого як Львівський Йосифінський університет, відбулося 16 листопада 1784 року. Приміщення університету було розміщене на вулиці Краківській. Львівський Йосифінський університет складався з чотирьох факультетів. Окрім відновлених колишніх філософського й теологічного факультетів, у 1784 році було створено юридичний та медичний факультети [1, с. 13-15].

Юридичний факультет як окремий структурний підрозділ Львівського університету бере початок від 1784 року. Кафедра канонічного права існувала у структурі юридичного факультету з 1784 року. Її очолювали такі відомі науковці як: Ян Амброс (1784–1806), Франц Зоммаруга (1806–1809) та Ян Добжанський (1809–1810). У 1810 році ця кафедра була перетворена на кафедру канонічного та римського права, яку в 1810–1821 роках очолював Бернард Барон, у 1821–1842 роках – Антоній Гаймбергер, а з 1842 року – Франц Коттер. У 1856 з кафедри канонічного та римського права виокремили кафедру римського права (завідувачі: 1856–1857 роки – Й. Швах, із 1857 року – Йосафат Зельонацький). Тому в 1858 році кафедру канонічного та римського права знову назвали “кафедра канонічного права”. Тоді ж її очолив Ойген Мор [2].

Перший завідувач кафедри канонічного права Ян Амброс, найімовірніше, за національністю був чехом, адже народився 1744 року на Чеських землях. Він навчався на юридичному факультеті Віденського університету, де 1774 році захистив докторат із права. З 1784 року Ян Амброс викладав на новоствореному юридичному факультеті Львівського університету канонічне та кримінальне право [3].

Наступним завідувачем кафедри канонічного права був Франц Зоммаруга. Він народився 1780 року у Відні. У 1802 році майбутній юрист закінчив юридичний факультет Віденського університету, а наступного року одержав ступінь доктора права. Упродовж 1802–1805 років Ф. Зоммаруга працював в адвокатській конторі, а також викладав канонічне право в університетах Відня та Падуї. Полишивши викладацьку посаду у Львівському університеті, Франц Зоммаруга працював у суді, а 1832 року навіть очолював Віденський університет. Цей юрист був автором багатьох змін до законодавства Австрії [4].

У 1809–1810 роках завідувачем кафедри канонічного права був Ян Добжанський. Він народився 1780 року і був нащадком давнього українсько-польського шляхетського роду зі сіл Добра Рустикальна та Добра Шляхетська (тепер село Добра Сяноцького повіту Підкарпатського воєводства Польщі). Ян Добжанський був випускником не Віденського університету, як більшість його попередників на посадах завідувачів кафедр юридичного факультету Львівського університету, а саме Львівського університету. У 1805 році Ян Добжанський один з перших отримав диплом доктора права Львівського університету. Ще 1806 він спробував стати професором кафедри канонічного права, проте зміг зробити це лише у 1809 році. Професором кафедри канонічного права Ян Добжанський був лише рік, перекваліфікувавшись одразу на польське право [5; 6].

Після того, як 1811 року Ян Добжанський очолив новостворену кафедру польського права, торговельного і вексельного права та процесу, кафедра канонічного права була перетворена на кафедру

канонічного та римського права. Її перший завідувач Бернард Барон походив із Чехії. Він народився 1780 року, право вивчав у Віденському університеті. Окрім канонічного права, серед наукових інтересів Бернарда Барона була також енциклопедія права [7; 8].

28 січня 1821 року кафедру канонічного та римського права очолив Антоній Гаймбергер, який народився 1795 року в Нижній Австрії. У 1813–1819 роках він навчався на філософському та юридичному факультетах Віденського університету. Одним з його викладачів був відомий австрійський юрист Т. Доллінер, який прищепив А. Гаймбергеру зацікавлення до канонічного та римського права. За декілька років після здобуття ступеня доктора права А. Гаймбергер очолив кафедру канонічного та римського права юридичного факультету Львівського університету. Окрім римського і канонічного права у Львівському університеті, А. Гаймбергер викладав торговельне та вексельне право у Львівській реальній торговельній академії. Він був одним з провідних учених-юристів і педагогів-дидактиків свого часу. У 1829 році у Львівському університеті А. Гаймбергер написав ґрунтовний підручник з римського приватного права для вищих шкіл «Римське приватне право...» («*Jus romanum privatum...*»). Чотири томи цієї праці вийшли друком у Львові в 1829–1830 роках. Її переклади німецькою й італійською мовами, які вийшли у 1830–1850 роках, стали визнаним методичним матеріалом з приватного римського права в університетах Центрально-Східної Європи. Серед наукових праць А. Гаймбергера варто назвати дослідження з канонічного права та релігійних відносин у Галичині [9].

Опісля цілковитого присвячення А. Гаймбергера державній службі кафедру канонічного та римського права 1842 року очолив Франц Коттер. Він народився 1813 року в австрійському місті Герстен. У 1836 Франц Коттер закінчив Віденський університет, а 1838-го році здобув ступінь доктора права. У 1840 року учений викладав кримінальне право у Віденському університеті, де 1842 році був призначений професором. Проте того ж року його перевели на посаду завідувача кафедри канонічного та римського права юридичного факультету Львівського університету. Цю посаду він обіймав до 1857 року, коли був переведений до Пештського університету. Франц Коттер був талановитим педагогом. У 1863 році він знов повернувся до викладання у Львівському університеті [10].

У 1857 році кафедру римського права очолив Йосафат Зельонацький. Він народився 28 листопада 1818 року в селі Гонічки (нині Вжесінського повіту Велькопольського воєводства Польщі). Йосафат Зельонацький закінчив юридичний факультет Берлінського університету в 1844 році. Ступінь доктора права здобув у 1845 році, а габілітацію пройшов у 1849. Попрацювавши у навчальних закладах Польщі, а також професором університетів австрійського Інсбрука та чеської Праги, Йосафат Зельонацький став професором Львівського університету. Кафедру канонічного та римського права він очолював упродовж 1857–1870 років. До наукових зацікавлень Йосафата Зельонацького належала така галузь римського права, як римське спадкове право. Серед найвідоміших праць ученого львівського періоду згадаємо такі: «Пандекта, або лекції з римського приватного права» («*Pandekta czyli wykład prawa prywatnego rzymskiego*») (1862–63) та «Наука про власність згідно з римським правом» («*Nauka o posiadaniu i o zasiedzeniu własności według prawa rzymskiego*») (1862) [11].

Ойген Мор, який 1858 року очолив оновлену кафедру канонічного права, працював на цій посаді до 1864 коли перекваліфікувався на завідувача кафедри цивільного, торговельного та вексельного права. Варто зазначити, що Ойген Мор читав свої лекційні курси лише німецькою мовою та працював полонізації Львівського університету, що набула сили у 1860-х роках [12].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, відновлення діяльності Львівського університету австрійським імператором Йосиф II спеціальним дипломом у жовтні 1784 року, дало можливість для багатьох студентів здобувати юридичну освіту в стінах Львівського університету. Що в майбутньому допомогло в підготовці для Королівства Галичини та Лодомерії чиновників, суддів та інших кадрів для належного управління краєм. Наприкладі утворення та діяльності кафедри канонічного права можемо простежити, що потягом свого створення та діяльності кафедра канонічного права змінювала свою назву, напрямки діяльності що позначалось на випускниках. Ці зміни відбувались у зв'язку з певними історичними подіями в краї та поглядами того чи іншого керівника кафедри. Кожний завідувач кафедри приносив певні свої нові погляди, що надавали кафедрі нового поштовху до розвитку кафедри і факультету в цілому.

Джерела та література

1. Качмар В. [Львівський національний університет імені Івана Франка. Історичний нарис] / Володимир Качмар // Літопис випускників Львівського національного університету імені Івана Франка. – К.: Логос Україна, 2010. – С. 13–15.

2. ДАЛО Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 22, Спр. 1574. Список професорів факультета с указаним їх біографічеських даних; 1819, 2-6 арк.
3. ДАЛО Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 22, Спр. 1491. Списки професорсько-преподавательського складу і абсолювентів юридичеського факультета, докторів всеобщего і церковного права; 1785– 3 октября 1805, 2-6 арк.
4. Мельник М. Зоммаруга (Sommaruga) Франц Вінсент Емануель барон фон / М. Мельник // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 т. Т. 1 : А–К / вид. рада : І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 537.
5. ДАЛО Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 22, Спр. 1538. Уведомлення Галиційського губернського управління о назначенні Добжанського Йоганна преподавателем кафедры польського, торгового і вексельного права, Барона Бернарда преподавателем римського і церковного права і підвищенні зароботной плати некоторым преподавателям; 8 ноября 1810 – 30 декабря 1810, 1-3 арк.;
6. Мельник М. Добжанський де Добра (Dobrzański de Dobra) Ян / М. Мельник, А. Редзійк // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 т. Т. 1 : А–К / вид. рада : І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 449.; Finkel L. Historia Uniwersytetu Lwowskiego / L.Finkel, S.Starzyński. – Lwów: Drukarnia E. Winiarza, 1894. – Cz. 1. – S. 39.
7. ДАЛО Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 22, Спр. 1538. Уведомлення Галиційського губернського управління о назначенні Добжанського Йоганна преподавателем кафедры польського, торгового і вексельного права, Барона Бернарда преподавателем римського і церковного права і підвищенні зароботной плати некоторым преподавателям; 8 ноября 1810 – 30 декабря 1810, 3-5 арк.;
8. Мельник М. Барон (Baron) Бернард / М. Мельник // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 т. Т. 1 : А–К / вид. рада : І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 183.
9. ДАЛО Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 22, Спр. 1574. Список професорів факультета с указаним їх біографічеських даних; 1819, 1-2 арк.;
10. Чума Б. Коттер (Kotter) Франц / Б. Чума // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 т. Т. 1 : А–К / вид. рада : І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 660.
11. Редзійк А. Зелонацький (Zielonacki) Йосафат фон / А. Редзійк, В. Швець // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 т. Т. 1 : А–К / вид. рада : І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 532–533.
12. ДАЛО Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 5, Спр. 1285. Мор Эугениуш, 1-3 арк.;
13. ДАЛО Ф. 26 Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 22, Спр. 1655. Список професорсько-преподавательського складу с указаним біографічеських даних і розмірів окладу, не ранее июня 1833 – не позже ноября 1833, 1 арк.
14. ДАЛО Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 22, Спр. 1676. Список професорів факультета с указаним біографічеських даних, 1835, 1 арк.
15. ДАЛО Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 22, Спр. 1733. Списки професорсько-преподавательського складу факультета с указаним біографічеських даних, 19 января 1840– 30 ноября 1840, 1-2 арк.
16. ДАЛО Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 22, Спр. 1761. Список професорсько-преподавательського складу факультета с указаним біографічеських даних, 27 ноября 1842, 1-2 арк.
17. Швець Н. Гаймбергер (Haimderger) Антон / Н. Швець, М. Мельник, В. Швець // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 т. Т. 1 : А–К / вид. рада : І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 31-106.
18. ДАЛО Ф. 26 Університет імені Яна Казимира у Львові, оп. 5, Спр. 1285. Мор Эугениуш, 1-3 арк.;
19. Finkel L. Historia Uniwersytetu Lwowskiego / L. Finkel, S. Starzyński. – Lwów: Drukarnia E. Winiarza, 1894. – Cz. 1. – S. 312-329.
20. Finkel L. Historia Uniwersytetu Lwowskiego / L. Finkel, S. Starzyński. – Lwów: Drukarnia E. Winiarza, 1894. – Cz. 2. – S. 11-41, 100-117.
21. Ревера Ю. Амброс фон Рехтенберг (Ambros von Rechtenberg) Ян / Ю. Ревера, М. Мельник // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 т. Т. 1 : А–К / вид. рада : І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 135.

Кахнич В. Образование и деятельность Кафедры канонического права на юридическом факультете Львовского университета в 1784-1864 гг. Стаття посвящена образованию и деятельности кафедры канонического права на юридическом факультете Львовского университета с

1784 г. Австрійський імператор Йосиф II спеціальним дипломом в октябрі 1784 г. востановив Львівський університет. Крім востановлених філософського і теологічного факультетів, в 1784 г. були створені юридичний і медичний факультети. Юридичний факультет як окреме структурне підрозділення Львівського університету безперервно діє з тих пор. В отличие від інших факультетів університету, він не припиняв своєї діяльності, тому зараз є найстарішим факультетом Львівського університету. Кафедра канонічного права існувала в структурі юридичного факультету з 1784 г. Її очолювали такі відомі вчені, як Ян Амброс (1784-1806), Франц Зоммаруга (1806-1809) і Ян Добжанський (1809-1810). В 1810 році ця кафедра була перетворена в кафедру канонічного і римського права, яку в 1810-1821 роках очолював Бернард Барон, в 1821-1842 роках – Антоній Гаймбергер, а з 1842 г. – Франц Коттер. В 1856 з складу кафедри канонічного і римського права виділили кафедру римського права (заведуючі: 1856-1857 г.г. – І. Швам, з 1857 – Йосафат Зельонацький). Тому в 1858 г. кафедру канонічного і римського права знову назвали «кафедра канонічного права». Тоді її очолював Ойген Мор.

Ключевые слова: Львівський університет, юридичний факультет, кафедра канонічного права, професорсько-преподавельський склад.

Kakhnych V. Formation and Activities of the Department of the Canon Law at the Faculty of Law of Lviv University in 1784-1864. The article is devoted to the formation and activities of the Department of Canon Law at the Faculty of Lviv University in 1784. Austrian Emperor Joseph II special diploma in October 1784 restored the Lviv University. The grand opening of the university, known as Emperor Joseph Lviv University, held November 16, 1784. In addition to refurbished former philosophical and theological faculties in 1784 was created the legal and medical faculties. Department of canon law existed in the structure of the Faculty of Law in 1784. It was headed by such prominent scholars as: Jan Ambros (1784-1806), Franz Zommaruha (1806-1809) and Jan Dobzhansky (1809-1810). In 1810, this department was transformed into a chair of canon and Roman law, which in 1810-1821 he headed Bernard Baron, in the years 1821-1842 - Anthony Haymberher, and from 1842 - Francis Cotter. In 1856 the Department of canon and Roman law Roman law department highlighted (manager: 1856-1857 years - J. Shvah, seams with 1857 - Jehoshaphat Zelonatsky). Therefore, in 1858, Department of canon and Roman law again called «Department of canon law». Then it was headed by Eugen Mohr.

Key words: Lviv University, Faculty of Law, Department of canon law.

УДК 340.15(4+477)

А. Ковальова, В. Колодяжна

Інститут місцевого самоврядування у Швеції: наочні наслідки послідовних реформ

У статті досліджується суть системи місцевого самоврядування у Швеції, яка побудована на системі реформ та компромісів, що на сьогодні послужили базисом для формування авторитетної у цілому світі так званої «шведської моделі» місцевого самоврядування, досвід якої може бути використаний Україною для розвитку та удосконалення інститутів місцевого самоврядування.

Ключові слова: вторинні муніципалітети, ландстинги, лени, місцеве самоврядування, муніципалітет, муніципальні збори, муніципальна рада, первинні муніципалітети, трансформаційна країна, «шведська модель» місцевого самоврядування.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сьогодні громадяни Швеції мають гарантовані законом і традицією можливості впливати на рішення органів місцевого самоврядування та контролювати їх діяльність, яка є відкритою, прозорою і відповідальною.

Однією з відмітних рис «шведської моделі» є місцеве самоврядування, яке має у Швеції давні традиції і тривалу історію свого розвитку. Саме органи місцевого самоврядування забезпечують високі стандарти соціальних послуг, відповідають за розв'язання поточних проблем територіальних громад, захист і дотримання їх законних прав та інтересів [2, с. 17].